

Sønderballe Tidende

6. november 2009

2. årgang, nr. 19

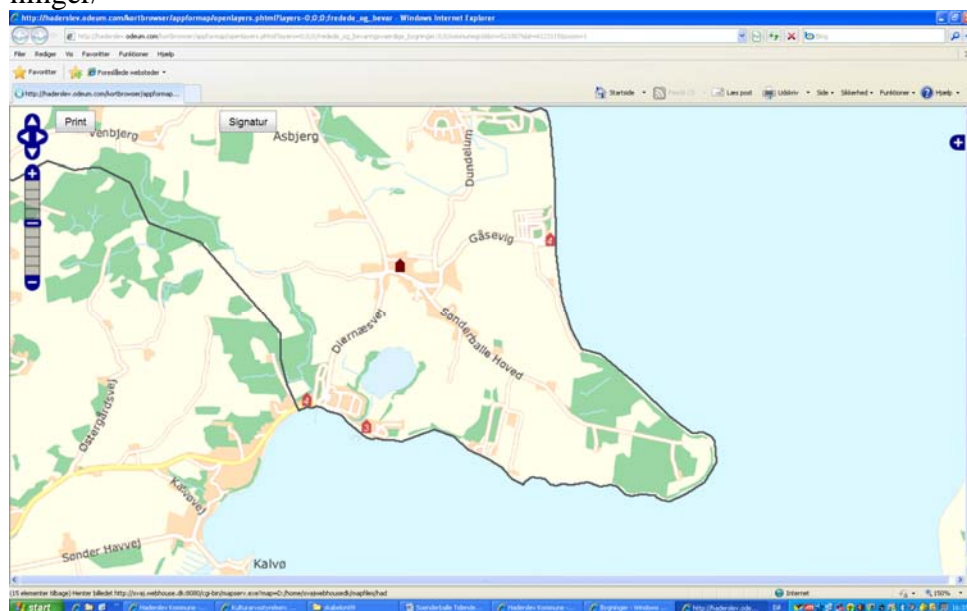
Byvandring – byggestil

Den 16. september var vi en flok Sønderballefolk der mødtes hos Lise og Karl. Vi fik selskab af Jørgen Toft Jessen, som er og har været restaureringsarkitekt igennem en menneskealder (siden 1975), med egen tegnestue i Haderslev (www.jessenma.dk). Jeg fik taget en del noter på byvandringsturen, men ikke alle noter giver mening for mig nu, så I må bære over med mig og min hukommelse. Jer der var med på vandringen!

Jørgen havde taget lidt historisk materiale med om Sønderballe, og kunne fortælle at Süderballig nævnes første gang i noget skriftligt materiale i 1540'erne. Der er sket udskiftning i 1722, og det regnes for at være en tidlig udskiftning, hvilket måske har noget at gøre med at jorden alle steder her omkring er god. Krista kunne fortælle videre om, at jorderne blev samlet i 1947-1948. Der er ikke noget system i den måde jorderne er blevet udskiftet på, hvilket måske bare er foregået efter "det muliges kunst" – alt efter hvor der kunne kommes til med en hest og en plov.

Sønderballe kaldes en "vejkrydsby" og det hænger sammen med den måde gårdene ligger på i forhold til vejen. Jørgen havde et kort med, som skulle stamme fra den gamle Haderslevs kommunes kulturatlas. Her kunne vi se hvilken bevaringsværdi, husene i Sønderballe har fået. Når jeg ser på kortet fra Haderslev Kommunes hjemmeside over bevaringsværdige bygninger, er kun Lise og Karls fredede hus i Sønderballe med. Så der ligger en opgave i at finde ud af hvor Jørgens kort kom fra.

Haderslev Kommunes registrering af fredede og bevaringsværdige bygninger, se http://www.kommuneplan.haderslev.dk/dk/hovedstruktur_og_retningslinier/kulturhistorie/bygninger/

Som det tydeligt ses på skærbilledet ovenfor er ingen af bygningerne, på nær Sønderballe Hoved 1, er registreret som bevaringsværdige i Sønderballe – endnu!!

Sønderballe Hoved 1, Jacobsens fredede hus

Lise og Karls hus blev fredet i 1988. Stuehuset er resten af en firlænget gård. Firlængede huse er i øvrigt karakteristisk for vores egn. Stuehuset er et fjortenfags bondestuehus fra 1800. Når man har en fredet bygning kan man opnå tilskud og skattelettelser, men man undgår ikke selv

at spyttet en stor del penge i kassen, for at kunne restaurere og vedligeholde et sådan hus. Lise pointerede da også, at man ikke skal købe sig et fredet hus, hvis man ikke går op i det, og ikke har lyst til at vedligeholde.

Sønderballe Hoved 6, Sonja og Leos hus

Sonja og Leo har et tidstypisk hus fra hhv. 1875 og 1910, dvs. fra den tyske tid, og det er opført i tysk stil. Det er især tremplén, der er karakteristisk for den tyske stil, men også krummelurerne, som er originale. Byggestilen kaldes vist nok "meso" – og er efterligninger fra renæssancen, hvor der tilstræbes symmetri og ligevægt i byggeriet, og hvor der også benyttes disse fine krummelurer. Jørgen havde en teori om at udestuen havde siddet symmetrisk på facaden og sidenhen flyttet til siden på huset.

Sønderballe Hoved 8, Jutta og Børges hus

Jutta og Børge har et typisk landhus fra 1800. Det er typisk pga. de afvalmede tage, hvor taget har været stråttækt. Døren har været 2-fløjet. Vi talte om at det sikkert har været et af de første småhuse, og andre kunne fortælle, at ”smed og hjuler” har boet her. Smedjen lå dengang fritliggende.

Sønderballe Hoved 9, Kathrine og Niels’ hus

Jørgen kaldte huset for et gedint muremesterhus. Det er et tidstypisk statslåns hus fra 50’erne opført i gode materialer. Vi talte lidt om tagbeklædning og tagvinduer. Jørgen anbefalede små tagvinduer og blegrøde cementtegl. Jeg har fundet et interessant link på Ålborg kommune, som forklarer denne type af hus rigtig godt. Følg link:

http://www.aalborgkommune.dk/images/teknisk/PLANBYG/stilblade/9_Statslaanshuset.pdf

Sønderballe Hoved 10, Eva og Bjørns hus

Jørgen fortalte at gårdmiljøet er et fint eksempel på den egnskarakteristiske firlængede gård. Det er usædvanligt med de to porte – og murer teknikken som hedder noget så mærkeligt som ”kurvehangskue”. En murer teknik som alle murer kunne dengang. Facaden er fra 1830’erne-40’erne og er grundmurede.

Gåsevig 1, Guni og Carl Heinzs hus

Huset er aftægts hus til Gåsevig 2, og er opført i 1903. Det har været tidstypisk med sin symmetri, hvilket dog er lavet lidt om på ved renovering og tilbygning i 1998.

Gåsevig 2, Mette og Carstens hus

Gårdmiljøet har været firlænget, og der er blevet revet ned og bygget om og til mange gange over årene. Stuehuset er fra 1798, og i 1884 blev det udvidet i bredden mod nord. I 1943 fik sydsiden en gevaldig renovering og helt ny stil. Der kom frontespice og nye højere dimensionerede vinduer. En port ind til gårdspladsen blev også revet ned på dette tidspunkt. I 1972 blev en gl. aftægtsbolig revet ned, og i stedet murede Carl Heinz garage op – den røde stald kom til et år før, nemlig i 1972. På stuehuset har tagbeklædningen oprindeligt været strå, og denne beklædning passer også til nordsiden af stuehuset, mens der hører en anden tagbeklædning til sydsiden af stuehuset pga den nye facade fra 1943. Vingetegl eller betontegl! Ud mod Gåsevig har der tidligere ligget et bagehus, ”e Bach Hus”.

Sønderballe Hoved 20, Kirsten og Eriks hus

Byggestilen kaldes Schweitzerstil, og karakteriseres ved at være muret i tofarvede mursten med trempel. Stilen er tysk og fra 1890 – 1920. Mange af de gamle Kleinbahn bebyggelser er opført i Schweitzerstil. Krista mente der oprindeligt havde været paptag, som tagbeklædning. De to-farvede vinduer er typisk sønderjysk stil.

Sønderballe Hoved 19, Mortens hus

Til mortens hus blev der knyttet kommentaren, at det er endnu et hus i tysk stil med en skalmuring.

Så var det blevet mørkt, og vi sluttede aftenen hos Lise og Karl, hvor Lise havde bagt kage og dækket op. Her fik vi også takket Jørgens guide om byggeskik og overbragt ham to flasker udsøgt god vin (håber jeg da!!) fra SEB.

Jeg følger meget gerne op på jeres eventuelle kommentarer, tilføjelser og andet i et fremtidigt nummer af Sønderballe Tidende til vores byvandring og ovenstående skrivelser. Interessen for at udbrede fortællingerne om Sønderballes byggeskik og de historier vores nærmiljø ellers kan fortælle er forhåbentligt kun bragt mere i live med dette arrangement. Der er stadig en del her i Sønderballe – her tænker jeg især på Krista, Carl Heinz, Kirsten og Hans Christian – som kan fortælle meget om de forskellige bebyggelser, og de begivenheder der har sat præg på det visuelle og arkitektoniske her i Sønderballe. Jeg håber I har lyst til at ”øse ud fra jeres erindringer” i senere numre af Sønderballe Tidende.

For dem der er interesserede i byggeskik, er jeg stødt på følgende læsning;

”Jeg en gård mig bygge vil, der skal være have til”, af Peter Dragsbo og Helle Ravn, Landbohistorisk selskab. Kan lånes hos mig!

Landbrugets Bygninger 1850-1940, Sønderjyllands Amt, Temagennemgang 2005, Kulturarvstyrelsen, Af Peter Dragsbo, tilgængelig på nettet

Stilblade fra Ålborg Kommune, tilgængelig på nettet

Kulturarvstyrelsens hjemmeside: <http://www.kulturarv.dk/>

Sønderballe Fodslaw!!

Niels og Børge har taget initiativ til søndags gåture i omegnen. De mødes i krydset mellem Gåsevig og Sønderballe Hoved kl. 10 hver anden søndag, startende fra den 1. november. Alle er velkommen til at gå med!

Gåturene finder altså sted i 2009 – den 1.nov, 15.nov, 29.nov, 13.dec – og så må vi se hvornår igen i 2010.

Julemarch

Den 12. december inviterer Sønderballe Fodslaw til gåtur på stien "rundt om Kalvø" i festlig julestemning. Vi mødes i badehotellet og får æbleskiver og gløgg kl. 15. Kl. 16 går vi i fakkeltog rundt om Kalvø via stien. Når vi er tilbage ved badehotellet får vi julemenu. Børn deltager gratis, voksne betaler selv på dagen til badehotellet. Tilmelding modtages hel- eller delvis til hele arrangementet inden den 15. november til Niels Friis, tlf. 23359248 eller njfriis@gmail.com.

Udflytter er blevet tilflytter

Johanne Duus, Sønderballe Hoved 12 har modtaget en blomsterbuket i anledning af tilflytning til Sønderballe. Johanne boede i Sønderballe i 80érne – men er sidenhen flyttet til Nordals. Nu er hun her igen i selskab med hendes 6 islandske heste. Johannes nye byggeri går i gang i løbet af vinteren.

Sønderballe ejerlavs beboerforening, Gåsevig 2, 6100 Haderslev.